

A. Introducere

Evidență, Catalogare, Inventar general, Register, Record - diverse nume pentru aceeași activitate: documentarea patrimoniului cultural, consemnarea, adică, a informației legate de fiecare bun cultural, mobil sau imobil, pentru cunoaștere, protejare, valorificare științifică și culturală în interes public.

De peste două sute de ani, în diferite țări s-a trecut la înregistrarea sistematică a patrimoniului cultural și la constituirea de arhive documentare și registre muzeale, zonale și naționale, văzute ca instrumente importante pentru păstrarea mărturiilor culturale ale trecutului. În fața schimbărilor rapide din epoca modernă și a riscului de a distruge iremediabil sau de a pierde sub ochii noștri urmele istoriei, identificarea și înregistrarea riguroasă și amănunțită a moștenirii culturale — în descrieri, inventare științifice, culegeri, cataloage, repertorii, corpusuri, desene, planuri, hărți, relevee, fotografii — a fost considerată una dintre cele mai sigure acțiuni de salvare a memoriei noastre colective. Problema este la fel de acută în epoca noastră.

Cei care lucrează în instituțiile de patrimoniu au nevoie de inventare, cataloage, repertorii, imagini clasice și digitale arhivate, reconstituiri tridimensionale, înregistrări audio și video, hărți digitale și, mai departe, de combinarea acestor informații în publicații, expoziții, pagini web, rețele de date și portaluri. Dar cum documentăm bunurile culturale ?

Studiile privind standardele, metodologiile și recomandările internaționale și naționale în domeniul evidenței, inventarierii, catalogării și descrierii bunurilor de patrimoniu cultural sunt aproape inexistente în România. În această privință, avem o gravă rămânere în urmă față de practicile internaționale în domeniu. Utilizarea tehnologiilor informatice a complicat și mai mult situația. Necunoașterea sau ignorarea unor standarde au dus adesea la cheltuirea de resurse și la proiectarea unor sisteme informatice incompatibile, amatoristice, care nu corespundeau unor cerințe minime de calitate și interoperabilitate.

Adunăm aici — pentru prima dată în limba română — principalele standarde de date, metadate și recomandări de catalogare utilizate pe plan internațional și în România. Cu alte cuvinte, lucrarea își propune să prezinte o selecție din cele mai importante, mai influente și mai utilizate norme, instrucțiuni și recomandări la nivel internațional, european și național care guvernează domeniul documentării patrimoniului cultural. Am ales mai ales acele standarde care ne spun **ce** informații trebuie să înregistrăm pentru un bun cultural și **cum**, atât din punct de vedere al conținutului cât și al formei. Aceste reglementări se referă deopotrivă la patrimoniul fizic, documentat pe suport clasic sau pe suport digital, cât și la patrimoniul digital (obținut în urma unor operațiuni de digitizare cum ar fi, de exemplu, fișierele de documente și imagini scanate, cât și cele nativ digitale: reconstituiri tridimensionale, animații pe calculator, hărți digitale, imagini digitale și altele). Nu am putut include, din rațiuni de spațiu, standardele terminologice, atât

de necesare pentru regăsirea informației.

Nu mai puțin, am căutat să exemplificăm practica actuală în România în domeniul evidenței patrimoniului cultural, mai ales la nivel național. Bazele de date create și administrate de CIMEC – Institutul de Memorie Culturală pentru evidența bunurilor culturale mobile din toate domeniile de patrimoniu cultural (artă, arheologie, etnografie, istorie memorială, documente, carte veche, etnografie, numismatică, științele naturii), pentru situri și monumente arheologice din Repertoriul Arheologic Național (RAN) sau pentru evidența lăcașurilor de cult din România constituie niște standarde de facto, acceptate și utilizate de instituții, organizații și specialiști din domeniu. Aceștia folosesc formularele standardizate pentru alimentarea cu informații a bazelor de date naționale, beneficiază de asistență pentru dezvoltarea unor baze de date locale compatibile cu cele naționale și consultă curent informația din bazele de date online sau off-line, contribuind în acest fel la documentarea unitară a patrimoniului cultural, necesară cunoașterii, ocrotirii și punerii în valoare a acestuia.

Am grupat informațiile pe capitole în funcție de principalele categorii de patrimoniu cultural material – patrimoniu mobil, patrimoniu imobil (situri arheologice și construcții) – mai mult din considerente de organizare a volumului. În practică, separațiile nu pot fi așa de tranșante, existând numeroase legături și interferențe între diverse categorii de bunuri de patrimoniu cultural și natural, ceea ce implică și utilizarea obligatoriu combinată a reglementărilor specifice unui domeniu sau altul.

Prezenta lucrare este rezultatul unei cercetări recente efectuate de autori în cadrul proiectului *RECONEX - Refacerea conexiunilor aplicabile continuității istorice, etnice, economice, culturale, spirituale și a tradițiilor comunitare de grup și de familie, într-o zonă cu discontinuitate de memorie și ștergere de identitate* (finanțat de Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică - ANCS prin Centrul Național de Management Programe - CNMP, în cadrul *Planului Național de Cercetare-Dezvoltare PNCDI-II, Program 4 - Parteneriate în domenii prioritare, 2008 – 2011*)¹. Nu mai puțin, ea se bazează pe o îndelungată experiență profesională a celor doi autori.

Irina Oberländer-Târnoveanu, arheolog și analist de sistem, este absolventă a Universității București, Facultatea de Istorie, cu specializarea istorie veche universală și arheologie (1975) și a urmat cursuri de evidența patrimoniului cultural (Centrul de Pregătire a Cadrelor din Cultură, București, 1978) și cursuri de formare analiști-programatori la Centrul de pregătire în informatică din București (1980). Lucrează în domeniul documentării patrimoniului cultural din 1980. Cu experiență de muzeograf și arheolog (la Muzeul Deltei Dunării din Tulcea, actualmente Institutul de Cercetări Eco-muzeale), a participat la realizarea primului sistem informatic pentru evidența patrimoniului cultural mobil (SI-PCN), crearea bazelor naționale de date în domeniul patrimoniului cultural și a numeroase proiecte de documentare pentru muzee, arhive arheologice, biblioteci digitale, rețele de date de patrimoniu europene, tezaure de termeni și publicații web. A făcut

¹ <http://web.ipa.ro/reconex/index.php>

parte din grupul de lucru CIDOC/ICOM care a elaborat *Standardul internațional de date pentru situri arheologice*. Este director adjunct al CIMEC – Institutul de Memorie Culturală din București (din 1993).

Dan Matei, informatician și documentarist, absolvent al Facultății de Cibernetică Economică din cadrul ASE București (1975), a lucrat mai mulți ani la ICI - Institutul de Cercetări în Informatică (ca programator), iar din 2000 este director al CIMEC - Institutul de Memorie Culturală. Este vicepreședinte (din 1991) al TermRom - Asociația Română de Terminologie, președinte al Comitetului Tehnic de Standardizare CT 210 (*Seturi de caractere și codificări*) și membru activ (din 1995) al ELAG (European Library Automation Group).

Conștienți de limitele acestei prime încercări de a aduna standarde și recomandări pentru documentarea patrimoniului cultural în românește, ne gândim cu recunoștință la colegii și prietenii alături de care am lucrat de-a lungul ultimilor două decenii, în grupuri de lucru, organizații și proiecte internaționale (CIDOC/ICOM, ELAG, HEREIN, Europeana, ATHENA și altele) și la colegii din CIMEC și din alte instituții de patrimoniu din țară care, prin curiozitatea și interesul lor, aproape ne-au obligat să scriem această carte.

Autorii